

Tarihten Bugüne
Karamanoğulları Hânedânı
ve

Halil Edhem Eldem'in
KARAMANOĞULLARI
HAKKINDA VESÂİK-İ MAHKÛKA

Adlı Eseri
(Çeviri-Sadeleştirme)

Yazarlar

H. Hulûsî GENÇOĞLU
Mehmet S. Halim GENÇOĞLU
Emel ÇEBİ

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-710-603-0

Kitap Adı

Tarihten Bugüne Karamanoğulları Hânedânı ve Halil Edhem Eldem'in
Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka Adlı Eseri
(Çeviri-Sadeleştirme)

Yazarlar

H. Hulûsî Gençoğlu
Mehmet S. Halim Gençoğlu
Emel Çebi

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

HIS055000

DOI

10.37609/akya.1917

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Anadolu Selçuklu Devleti'nden ayrılarak Karamanoğlu Beyliği'ni kuran Karamanoğulları Hânedânı; tarih boyunca gerek Rumeli gerekse Anadolu'da Türk-İslâm kültür ve medeniyetinin varlığı için mücâdele etmiştir.

XV. yüzyılın sonunda Osmanlı Devleti tarafından yıkılmasının ardından sancakbeyliği, paşalık gibi çeşitli kademelerde devlet hizmetinde bulunan Karamanoğulları, bilhassa Rumeli ve Trabzon'un fethi ve idâresinde etkin rol oynamışlardır. İskân edildikleri diğer bölgelerin huzur ve sükûnu için de büyük bir gayret ve varlık göstermiş olup tarihten bugüne dek kendilerini Türk dili, dîni ve kültürünün müdâfaası ve devâmına vakfetmişlerdir.

Beyliğin yıkılmasının üzerinden beş asırdan fazla zaman geçmesine rağmen Rumeli'de, Anadolu'da ve ayrıca Türk varlığının olduğu başka bölgelerde bugün onbinlerce Karamanoğlu yaşamaktadır. Karamanoğulları Hânedânı'na mensup ailelerin bugün yaşadıkları yerler konusunda elimizdeki veriler sınırlı olmakla beraber aile şecereleri ve arşiv kaynaklarına göre genellikle İstanbul ile Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulduklarını söyleyebilmekteyiz. Nitekim aile şeceresi tutmayı gelenek hâline getirmiş olması itibarıyla Giresun'daki Karamânîzâdeler ile Trabzon-Sürmene'deki Çavuşzâdeler'in Karamanoğlu Hânedânı'na mensup olduğu sabittir. Bununla birlikte Karamanoğlu Hânedânı'ndan olduğunu söyleyen, bu bilgiyi nesilden nesile taşımış olan Barış Manço gibi İstanbul ve çevresinde yaşayan birçok meşhur kimsenin ifâdeleri de Karamanoğulları ile ilgili müdevvenât ve arşiv kaynaklarına istinâden itibârî olmaktadır.

Karamanoğulları Hânedânı'na mensup aile ve bireyler; buldukları yerlerde dâimâ dürüstlük ve cömertlikleri ile mârûf kimselerdir. Bunun sebebi Türk kültürünün ve İslâm Dîni'nin işâret ettiği gibi doğruluk, merhamet ve yardımseverliği bir gelenek olarak yaşamalarıdır. Bunu XIV. yüzyıl tarihçilerinden İbn Fazlullah El-Ömerî'nin "*Karaman sultânı cömertliği ile ün salmıştır, eline ne geçerse dağıttı*" ifâdesinde görebileceğimiz gibi bugün de Sürmene bölgesindeki Karamanoğulları Hânedânı'na mensup ailelerin câmî yaptırma geleneğinin devâm etmesi ile de anlamak mümkündür.

Bu itibarla Türk Tarihi ve Türk-İslâm Kültür Tarihi'nde önemli bir yeri olan Karamanoğlu Beyliği ve beyliği kuran Karamanoğulları Hânedânı hakkında tarihsel bilgiler vermek, hânedânın bugüne uzanan şeceresini ilim âlemiyle paylaşmak ve ayrıca hânedâna âit kitâbe ve mezar taşlarını incelemek sûretiyle, büyük müzeci ve nümizmat Halil Edhem Eldem Bey tarafından yazılan "Karamanoğulları Hakkında

Vesâik-i Mahkûka” adlı tarihsel makaleler bütünü’nün çevirisini ve sadeleştirilmiş metnini hazırlayıp sunmak; bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır.

Öyle ki Karamanoğlu Beyliği’ne dâir yazılan birçok yazı ve yayında çeşitli eksiklikler ve şüphe ifâde eden hükümler görülmekle beraber Karamanoğulları Hânedânı’nın bilhassa bugünü bilinmemektedir. Bu bilgi noksanlığının başlıca sebebi; günümüzde ilmî merâkın, dînî ve kültürel bilincin zâfiyeti ile beylikler tarihi, antropoloji gibi alanlarda yetişen mütehasısların ve eski eserler üzerinde ilmî incelemeler yapanların gün geçtikçe azalmasıdır.

Çeşitli arşiv ve koleksiyonlara hatta yurtdışında bulunan kütüphanelerdeki kaynaklara ulaşmak bugün oldukça kolay olmasına rağmen ilim, kültür, sanat gibi medeniyeti ayakta tutan hususlara ilgi duyan kimselerin bir o kadar az olduğu bir dönemi esefle idrâk etmekteyiz.

Bu bakımdan meşhur müze uzmanı, nümizmat Halil Edhem Eldem Bey tarafından kaleme alınmış olan “Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka” adlı makaleler bütünü; gerek Karamanoğlu Beyliği’ni kuran hânedâna âit kitâbe, mezartaşı ve sikke gibi tarihî malzemeyi incemelesi gerekse konuyla ilgili birçok arşiv kaynağına dayanarak bilgi sunması bakımından oldukça mühimdir.

“Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka” adlı metin; Tarih-i Osmânî Encümeni Mecmuası’nın 11-14 sayılarında 1911-1912 (1327-1328) tarihlerinde yazılan dört adet makaleden meydana gelmektedir. Söz konusu dört makalenin bir araya getirilmiş şekliyle 1912 (1328) tarihli bir diğer baskısı da İBB Atatürk Kitaplığı’nda “SEL-239” demirbaş numarasıyla kayıtlıdır.

Halil Edhem Eldem Bey’in Karamanoğulları hakkında yazdığı bu mühim makaleler bütünü; tarafımızca Osmanlı Türkçesi’nden günümüz Türkçesi’ne çevrilmiş ve sadeleştirilmiştir. Sadeleştirmede; sözcük ve ifâdelerin birebir güncellenmesinin ötesinde metnin dilinin bugünkü kullanıma uyarlanması ve böylece akıcı okumanın sağlanması amacı güdülmüştür.

Aynı şekilde, metnin birçok yerinde bulunan Arapça kitâbe yazılarının çeviri ve sadeleştirmesinde yine güncellik ve akıcılık esas alınmıştır. Ancak birkaç kitâbe yazısının eksik olması nedeniyle bunların çeviri ve sade metni de bu nispette yapılabilmektedir.

Yazar, kitabelerde okuyamadığı kısımları “(?)” ve “..” şeklinde göstermiştir. Bunun gibi biz de Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça içerikli olan bu metinde okuyamadığımız ifâdeleri “[...]” işaretiyle belirttik.

Halil Edhem Eldem Bey’e ait söz konusu metin temelinde hazırladığımız kitap

alışmasının girişinde Karamanoğlu Beyliği hakkında kısaca tarihsel bilgiler verilmiş, Karamanoğulları Hânedâni'nin, Karamanoğlu İşhâk Bey'den devâm eden neslinin günümüze uzanan şeceresi sunulmuştur. Daha sonra "Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka" adlı metnin yazarı olan müze uzmanı ve nümizmat Halil Edhem Eldem Bey'in hayatı hakkında bilgi ve ardından da söz konusu metnin sâdeleştirilmiş çevirisi ve metnin doğrudan çevirisi bulunmaktadır. Metnin özgün hâli olan Osmanlı Türkçesi ile yazılı şekli ise ekler bölümünde verilmiştir.

Tarafımızca hazırlanan bu kitabın bir parçası olan makalaların çevirisi sırasında bazı Arapça ifâdelerin okunmasında yanımızda olan kıymetli uzman şeref Sürmen'e teşekkür ederiz.

Hazırladığımız bu eserin tüm ilim câmiâsına faydalı olmasını dileriz.

H. Hulusi GENÇOğLU

Karřıyaka / Nisan 2020

*Türk - İslâm varlığının müdâfaa ve dâimiyeti için Türk Yurdu'nun bin
yıl savunucusu olan KARAMANOĞULLARI HÂNE DÂNI'na*

şerefle ithâf olunur...

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
. N.	: evirenin Notu
İBB	: İstanbul Büyükřehir Belediyesi
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
No	: Numara
s.	: sayfa
sy.	: sayı
TDV	: Türk Diyânet Vakfı
TOE	: Târih-i Osmânî Encümeni
TOEM	: Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuâsı
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi
TTK	: Türk Târih Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devâmı

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
Kısaltmalar	vii
1. Giriş	1
1.1. “Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka” Adlı Makaleler Üzerine.....	13
1.2. Halil Edhem ELDEM’in (24 Haziran 1861 – 17 Kasım 1938) Hayatı, İlim Adamlığı ve Şahsiyeti	17
2. Karamanoğulları Hakkında Yazılı Belgeler (Sâdeleştirilmiş Metin)	27
Nûre oğlu Kerîmüddin Karaman	28
Karaman oğlu Birinci Mehmed	30
Karaman oğlu Mahmûd Bey	31
Mahmud oğlu Burhâneddin Mûsâ.....	32
Mahmûd oğlu İbrâhim oğlu Fahreddin Ahmed	33
Mahmûd oğlu İbrâhim oğlu Şemseddin	33
Bozdoğan Ağa	34
El-Emîrû’l-Hâc Beyler.....	35
Mahmud oğlu Alâaddin Halîl ve oğlu Seyfeddin Süleymân.....	35
Mahmûd oğlu Alâaddin Halîl.....	37
Alâaddin Halîl oğlu Alâaddin.....	40
Alâaddin oğlu İkinci Mehmed.....	42
Alâaddin oğlu Ali	49
Bedreddin kızı Dürhân Hâtûn.....	53
Mehmed oğlu İbrâhim 827?-868.....	53
İbrâhim oğlu Alâaddin	59
Pîr Ahmed	60
Pîr Ahmed ve Kâsım	62
İbrahim oğlu Kasım	62

İshak Bey.....	64
Mehmed oğlu Karaman.....	64
Ahmed kızı Halime	66
3. Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka	
(Çeviri Metin)	69
Kerîmüddin Karaman bin Nûre	70
Birinci Mehmed bin Karaman.....	72
Mahmûd Bey bin Karaman.....	73
Burhâneddin Mûsâ bin Mahmûd.....	74
Fahredden Ahmed bin İbrahim bin Mahmûd	75
Şemseddin Bey bin İbrahim bin Mahmûd.....	75
Bozdoğan Ağa.....	76
El-Emîrû'l-Hâc Beyler.....	77
Alâaddin Halîl bin Mahmûd ve oğlu Seyfeddin Süleymân.....	77
Alâaddin Halîl bin Mahmûd.....	79
Alâaddin bin Alâaddin Halîl.....	82
İkinci Mehmed bin Alâaddin.....	84
Alî bin Alâaddin	92
Dürhân Hâtûn bint-i Bedreddin	95
İbrahim bin Mehmed (827?-868).....	96
Alâaddin bin İbrahim	102
Pîr Ahmed	102
Pîr Ahmed ve Kâsım	104
Kâsım bin İbrahim	105
İshak Bey.....	106
Karaman bin Mehmed.....	107
Halîme bint-i Ahmed.....	108
Ekler.....	111
Kaynaklar	175

KAYNAKLAR

- Atsız, Nihal (1985), *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, Ankara
- Bilsel, Cemil (Tarihsiz), “Merhûm Halil Edhem İçin”, *Taha Toros Arşivi*, No: 584174, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 03.03.2019
- Çubukçu, Asrî (1995), “El-Emirü'l-Kebîr”, TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 11, s. 155, İstanbul: TDV Yayınları
- Devellioğlu, Ferit (2011), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 28. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- “Büyük Kayıp/Eski Müzeler Müdürü Halil Ethem’in Hayatı ve Eserleri”, *Taha Toros Arşivi*, No: 582362, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 19.04.2019
- Eldem, Halil Edhem (Kânunuevvel 1327), “Karamanoğulları Hakkında Vesaiki Mahkûka”, *TOEM*, İstanbul: TOE, Cilt 2, sy. 11, s. 697-712
- Eldem, Halil Edhem (1 Şubat 1327), “Karamanoğulları Hakkında Vesaiki Mahkûka”, *TOEM*, İstanbul: TOE, Cilt 2, sy. 12, s. 741-760
- Eldem, Halil Edhem (1 Nisan 1328), “Karamanoğulları Hakkında Vesaiki Mahkûka”, *TOEM*, İstanbul: TOE, Cilt 3, sy. 13, s. 821-836
- Eldem, Halil Edhem (1 Haziran 1328), “Karamanoğulları Hakkında Vesaiki Mahkûka”, *TOEM*, İstanbul: TOE, Cilt 3, sy. 14, s. 873-881
- Eldem, Halil Edhem (h. 1328), “Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûka”, *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, İstanbul (Konstantiniyye), İBB Atatürk Kitaplığı, SEL_Osm_00239
- Eyce, Semâvî (1995), “Halil Edhem Eldem”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 11, s. 18-21, İstanbul: TDV Yayınları
- Gençoğlu, Hulûsî (2017), “Karamanoğlu Sürgünlerinden Karamanoğlu İshak Bey’in Bugünkü Torunları”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Cilt 61, sy. 364, s. 61-64
- Giray, Kıymet (1982), *Mahmut Cüdâ*, İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul
- Göde, Kemal (1982), *Halil Edhem: Kayseri Şehri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Gökhan, Selâhattin (1975), “Müzeciliğin Kurucularından Halil Ethem’in büstü açıldı”, *Taha Toros Arşivi*, No: 509672, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 11.10.2019
- Güç, Şerafettin (2015), *Karaman Sürgünleri*, Berikan Yayınları, Ankara
<http://ktp.isam.org.tr/?url=makaleosm/findrecords.php>, Erişim Tarihi: 10.11.2019
<https://www.biyografya.com/biyografi/11559>, Erişim Tarihi: 18.12.2019
- İbn Fazlullah el Ömerî, *Mesâlikü'l Ebşâr fi Memâlikü'l Emşar*, TSMK, 3. Ahmed, no. 2797; Süleymâniye Kütüphânesi, Ayasofya, no. 3415-3439
- “İstanbul müzesini yaratan, yaşatan, yerine konulması kabil olmayan tam alim, tam manası ile insan; Halil Edhem”, *Taha Toros Arşivi*, No: 509663, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 14.10.2019
- Karadeniz, Hasan Basri (2015), “Karaman Sürgünleri”, *Belleten*, sy. 284, s. 73-104, Ankara: TTK Yayınları
- Koman, Mesut (1946), *Şikârî'nin Karamanoğulları Tarihi*, Konya: Yeni Kitap Basımevi
kulturan/status/921444708391571461/photo/1, Erişim Tarihi: 15.12.2019
- Küçükkyıldırım, Pınar (8 Ekim 2010), “Osman Hamdi Bey’in Ölümünün 100. yıldönümünde Prof. Dr. Edhem Eldem ile Söyleşi”, <http://lebriz.com/pages/lis.aspx?lang=TR§ionID=3&articleID=832>, Erişim Tarihi: 31.03.2019
- Mansel, Arif Müfid (1960), “Osman Hamdi Bey”, *Belleten*, Cilt XXIV, sy. 94, s. 291-322, Ankara: TTK Basımevi
- Ogan, Aziz (1949), “İstanbul Müzeleri Müdürü Halil Etem Merhûmun Şahsiyeti”, *Taha Toros Arşivi*, No: 582363, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 15.05.2019
- Taha Toros Arşivi*, No: 509668, 503823, 509665, 504805, 504793, <https://bellek.sehir.edu.tr/Pages/Taha-Toros.aspx>, Erişim Tarihi: 21.12.2019

Kaynaklar

- Tekindağ, Şehabettin (1963), "Son Osmanlı – Karaman Münâsebetleri Hakkında Araştırmalar", *Tarih Dergisi*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, Cilt 13, sy. 17-18, 43-76, İstanbul
- Toros, Taha (1990), "Osman Hamdi Bey ve Çevresi", *Tarih ve Toplum*, 14/83, s. 24-28
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı (1988), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, 4. Baskı, Ankara: TTK Yayınları
- Ünal, Tahsin (2001), *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Yayınları, Ankara
- Yiğit, İsmâil (2010), "Şeyh El-Mahmûdi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 39, s. 58-60, İstanbul: TDV Yayınları